

Voorlichtingspublicatie

Betreft de onderwijssector(en)
Voorgezet onderwijs

Datum

28 september 2005

Kenmerk

CEVO-05.726

Informatie CFI/ICO

vo 079-3232.444

Mededelingen over de eindexamens 2006 voor vwo, havo, vmbo en vavo (Septembermededeling)

Bestemd voor

- scholen voor voortgezet onderwijs;
- instellingen voor beroepsonderwijs en educatie;
- de staatsexamencommissie.

Datum inwerkingtreding

n.v.t.

Geldigheidsduur

n.v.t.

Juridische grondslag

n.v.t.

Officiële publicatie

n.v.t.

Relatie tot eerdere publicaties

n.v.t.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

I. Mededelingen van algemene aard

I.1 Wijzigingen bij het examen 2005 - 2006

I.1.1. Opgave cijfers schoolexamen aan de IB-Groep voor alle schooltypen

De aanlevering van schoolexamencijfers (in 2006 uiterlijk op 19 mei) moet geschieden aan de Informatie Beheer Groep, door middel van het onderwijsnummer en via het beveiligde onderdeel van de internetsite www.ib-groep.nl. De IB-Groep zal de scholen ruim voor 19 mei informeren over de te volgen procedure. De cijfers behoeven niet ook aan de inspectie te worden doorgegeven.

I.1.2. Rooster tweede tijdvak

Met ingang van het centraal examen 2006 wordt het definitieve rooster tweede tijdvak pas gepubliceerd in de Maartmededeling. Het tweede tijdvak wordt afgenomen op de in het gepubliceerde rooster vermelde data (BB: 19, 20 en 21 juni; KB/GL/TL 19, 20 en 23 juni; havo en vwo 20, 21 en 23 juni). In de Maartmededeling wordt definitief gepubliceerd welk vak op welke datum wordt afgenomen. Dit heeft te maken met het feit dat pas dan definitief bekend is welke vakken in het tweede tijdvak als geheim examen door de staatsexamencommissie worden afgenomen.

I.1.3. Hulpmiddelen: woordenboek bij Nederlands havo en vwo

In de Regeling Toegestane hulpmiddelen waren de centrale examens havo en vwo Nederlands de enige "talenexamens" waarbij een woordenboek niet is toegestaan. Met ingang van het centraal examen 2006 wordt aan die uitzondering een eind gemaakt en is ook bij havo en vwo Nederlands een eindelijk verklarend Nederlands woordenboek toegestaan. Het examen wijkt in zijn opzet niet af van de examens van voorgaande jaren en gaat niet uit van een andere woordenschat dan voorheen.

I.1.4 Aangepaste examens voor alle schooltypen

De situatie in 2006 met betrekking tot de aangepaste examens voor kandidaten met een visuele en/of een leeshandicap wijkt op slechts twee punten en dan ook alleen in het tweede tijdvak af van die in 2005.

De wijzigingen zijn:

- a. in 2006 wordt voor het tweede tijdvak geen grootschrift meer geleverd. Als de school in het tweede tijdvak grootschrift nodig heeft, kan dat zelf worden geproduceerd middels de standaard aan alle scholen geleverde PDF.
- b. in 2006 is in het tweede tijdvak audio beschikbaar in de vorm van de onder (a) genoemde verklankbare PDF; een Daisy-CD is voor het tweede tijdvak niet beschikbaar.

Op www.eindexamen.nl is in de Septembermededeling 2005 een drietal links opgenomen met aanvullende informatie.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

1.1.5. Examens met computertoepassing (GL/TL, havo en vwo)

Bij het centraal examen 2006 kan de school bij een aantal vakken GL/TL, havo en vwo kiezen tussen een geheel papieren examen en een examen dat voor circa een derde deel bestaat uit vragen waarbij de computer als hulpmiddel wordt gebruikt. Het gaat hierbij om de volgende vakken:

vwo:

- wiskunde A1,
- wiskunde A12,
- biologie 1,2, natuurkunde 1,2

Havo:

- aardrijkskunde,
- economie 1,
- biologie,
- natuurkunde 1,2

GL/TL:

- economie,
- biologie,
- natuur- en scheikunde 1

De keuze voor een examen met of zonder computer moet bij de opgave voor 1 november aan de IB-Groep zijn gemaakt. Bij de pooling voor de correctie worden scholen alleen gekoppeld aan andere scholen die voor hetzelfde examen kozen. Als een school vanwege technische problemen moet terugvallen op het papieren examen, blijft de school "gepooled" met scholen met het computereexamen. Elke school die kandidaten opgeeft voor het examen met computertoepassing, ontvangt voor die kandidaten tevens het geheel papieren examen.

De complex-examens staan op vaste momenten in het examenrooster. De examens moeten op dit tijdstip afgenomen worden. Als de school met meer sessies gaat werken, waarbij meer kandidaten achtereenvolgens van dezelfde computers gebruik maken, dan kan een sessie eerder of later beginnen. In de handleiding voor de afname van de complex-examens staan uitwerkingen van afwijkende examentijden. Dit vergt zorgvuldige planning ruim voorafgaande aan de examens. Zie de Septembermededeling op www.eindexamen.nl voor een beschrijving van het werken met sessies.

In het examen aardrijkskunde havo met computertoepassing vervalt de in vorige jaren wel toegepaste *remote sensing*.

1.1.6. Muziek GL/TL

Het examen muziek GL/TL wordt in 2006 niet meer middels een audio-CD maar middels een CD-ROM afgenomen. Per kandidaat is een computer nodig met audiokaart en koptelefoon, kandidaten kunnen in eigen tempo de opgaven maken. Zie ook de mededelingen per vak.

1.1.7 Cspe vmbo KB

In april/mei 2005 is de geschiktheid van het cspe als beroepsgerichte examenvorm voor de kaderberoepsgerichte leerweg beproefd. Op grond van de bevindingen heeft de Minister besloten tot integrale invoering in 2007 van het cspe KB bij het centraal examen beroepsgerichte vakken. Vanaf 2007 is er dus geen gescheiden cie en cse beroepsgericht KB meer.

In 2006 kan de school bij de opgave van de aantallen kandidaten aan de IB-Groep per beroepsgericht vak kiezen tussen de "oude" situatie (de combinatie cie - cse) en de toekomstige (alleen een cspe). De cie en het cspe hebben geen externe tweede correctie, het cse wel.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

Deze keuzemogelijkheid geldt voor alle beroepsgerichte KB-vakken in de sectoren zorg en welzijn, economie en techniek. Voor landbouw geldt een afwijkend invoeringstraject, zie III.5.2 en III.5.3. Begin september heeft het Cito voorlichtingsmateriaal met alle ins en outs over het cspe KB verstuurd aan de examensecretaris van alle vmbo-KB-scholen.

1.1.8 Minitoetsen cspe KB en BB

De computer-minitoetsen cspe BB en KB worden in 2006 afgenomen in een nieuwe versie van het toetsprogramma. De nieuwe versie is op enkele punten verbeterd en maakt op termijn, maar nog niet in 2006, ook afname via het netwerk mogelijk. In januari 2006 ontvangen scholen de verbeterde versie met oefenmateriaal.

1.1.9 Algemene vakken BB

In 2006 worden op 100 pilotscholen de examens in de algemene vakken BB als digitaal examen afgenomen. In het voorjaar van 2006 worden scholen via voorlichtingsbijeenkomsten geïnformeerd over het integrale invoeringstraject van de nieuwe BB-examens. In 2006 is voor scholen die geen deel uitmaken van de pilot, afname van het computerexamen nog niet mogelijk. Dit in afwijking van wat in het rooster voor het examen 2006 is vermeld. Frans BB is sinds 2003 voor alle scholen uitsluitend een computerexamen.

1.1.10 Frans KB

In navolging van Frans BB is ook Frans KB in 2006 een examen dat met de computer moet worden afgenomen.

1.1.11 Maatschappijleer havo en vwo

Voor Domein C, Massamedia, is een nieuwe toelichting vastgesteld die noodzakelijk is voor het centraal examen maatschappijleer vwo en havo in 2006. De toelichting is te raadplegen op www.eindexamen.nl en wordt ook op papier aan de scholen gezonden. Zie de vakmededelingen vwo en havo.

I.2 Rooster centraal examen

Het rooster van het centraal examen 2006 is in gecorrigeerde versie gepubliceerd in Gele katern 2005, nr. 1, van 26 januari 2005, p. 47 t/m 51 met *kenmerk*: CEVO-04-1247. Ook deze gecorrigeerde versie bevat nog twee onvolkomenheden: de eindtijd en daarmee de tijdsduur van de examens Maatschappijleer havo en vwo en Aardrijkskunde vwo is onjuist vermeld; deze examens worden afgenomen van 09:00 tot 12:00 met de gebruikelijke tijdsduur van drie uur. Het definitieve rooster voor het **tweede tijdvak** wordt met ingang van het centraal examen 2006 pas gepubliceerd in de Maartmededeling. De vermelde afnamedata (BB: 19, 20 en 21 juni; KB/GL/TL 19, 20 en 23 juni; havo en vwo 20, 21 en 23 juni) blijven van kracht. In de Maartmededeling wordt bekendgemaakt welk vak op welke datum wordt afgenomen.

Computer als hulpmiddel

De computer is een *toegestaan* hulpmiddel bij alle schriftelijke examens. Op www.cevo.nl staat een handleiding voor het gebruik van de computer als tekstverwerker bij centrale examens. De spellingcontrole hoeft niet te worden uitgeschakeld.

De computer is een *noodzakelijk* hulpmiddel bij muziek GL/TL, dans GL/TL, drama GL/TL, Frans BB en KB en ook bij KKV2 in havo en vwo.

De school kan bij een aantal vakken GL/TL, havo en vwo (zie I.1.5) kiezen voor examens met computertoepassing, waarbij dan de computer een noodzakelijk hulpmiddel is.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

Computerexamens Duits KB en alle algemene vakken BB worden in 2006 alleen afgenomen op daartoe aangewezen pilotscholen.

I.3 Elektronische verzending

Bij het centraal examen 2006 worden alle correctievoorschriften voor de schriftelijke examens, en alle aanvullingen op het correctievoorschrift uitsluitend digitaal verzonden.

I.4 Gegevensverzameling via elektronische weg.

Ook in 2006 moeten scholen afnamegegevens van de alfabetisch eerste vijf kandidaten (in sommige gevallen tien kandidaten, of alle kandidaten) zenden aan de Citogroep. Verzending geschiedt met ingang van het centraal examen 2006 uitsluitend met het programma WOLF. De school ontvangt van de Citogroep hierover medio december nadere informatie; zie ook http://www.citogroep.nl/vo/ce/wolf/eind_fr.htm

I.5 Regelgeving en verantwoordelijkheid van de directeur van de school.

Schoolmanagers_VO publiceert een aantal protocollen die de scholen een handreiking bieden bij het nader regelen van onder meer zaken rondom het centraal examen. Zie www.schoolmanagersvo.nl

II. Algemeen verbindende voorschriften

II.1 Wetten en Algemene maatregelen van Bestuur

1. Wet op het voortgezet onderwijs , zoals gewijzigd door de wet van 2 oktober 2002, Stbl. 2002, 288.
2. Inrichtingsbesluit W.V.O. , 28 juli 2001, Stbl. 358, incl. wijziging toelating 4 havo, Stbl. 2003, 106.
3. Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. 1989 , Stbl. 327, inclusief wijziging vmbo, Stbl. 2003, 106.
4. Besluit staatsexamens v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o. 2000 , Stbl. 623, inclusief wijziging vmbo, Stbl. 2003, 106.

II.2 Ministeriële regelingen, algemeen

5. Regeling aanvullende regels correctie, VO/AVV/J-91006336 van 19 maart 1991, Gele katern extra nr. 9a van 27 maart 1991.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

11.3 Ministeriële regelingen, examens vwo-havo

(Voor examenprogramma's van de vakken met een centraal examen wordt verwezen naar www.eindexamen.nl)

6. Gedifferentieerde afsluiting en doubleren in de tweede fase vwo/havo. VO/BOB 98/52308, Gele Katern nr. 30C van 16 december 1998.
7. Regeling tijdelijke maatregelen profielen vwo/havo (leerlingen 1999, 2000 en 2001). VO/BOB-2000/10201 , Gele Katern nr. 9 van 29 maart 2000.
8. Aanpassing verlichtingsmaatregelen profielen havo/vwo, VO/BOB/2001/28277, Gele katern nr. 18a van 25 juli 2001.
9. Profielen havo/vwo: vakken en deelvakken, VO/BOB/2001/9806 van 9 maart 2001, Gele katern nr. 8 van 21 maart 2001.
10. Regeling modellen diploma's v.w.o.-h.a.v.o. profiel VO/BOB/2001/10037 van 9 maart 2001, Gele katern nr. 8 van 21 maart 2001.
11. Vaknamen en vakcodes voor vwo/havo, VO/BOB 99-31304 , Gele katern 18c van 28 juli 1999.
12. Regeling deeltalen 2002, VO/BOB-2002/16895 , Gele Katern nr. 13 van 29 mei 2002.
13. Toelating centraal examen vwo en havo, VO/BOB/2002/12851 , Gele Katern nr. 10 van 17 april 2002.
14. Vrijstellingsregeling havo/vwo profiel, VO/BOB/2002/13867 , Gele Katern nr. 12 van 22 mei 2002.
15. Vrijstellingsregeling examen oud vwo/havo naar nieuw, VO/BOB/00/48114 , Gele katern nr. 30 van 13 december 2000.
16. Regeling profielen 2003, VO/BOB/2003/16475 van 15 mei 2003, Gele katern nr. 14 van 28 mei 2003.

•

11.4 Ministeriële regelingen, examens vmbo

(Voor examenprogramma's wordt verwezen naar: www.eindexamen.nl)

17. Vaknamen en vakcodes voor vmbo leerwegen, VO/OK-2004/23557 , Gele Katern nr. 13 van 28 juli 2004.
18. Leerwerktrajecten basisberoepsgerichte leerweg vmbo, VO/BOB/2001/5598 , Gele Katern nr. 7 van 14 maart 2001.
19. Modellen diploma's voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), VO/BOB/2002/8958 , Gele Katern nr. 12 van 22 mei 2002.
20. Overgangsregeling eindexamens mavo en vbo oude stijl, VP/BJA-2002/9058, Gele katern nr. 12 van 22 mei 2002
21. Definitieve vaststelling van de examenprogramma's voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), VO/BOB/2000/2251 van 25 april 2000, Gele katern nr. 13 van 17 mei 2000.
22. Wijzigingen examenprogramma's voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo), VO/OK-2004/11657 , Gele katern nr. 8b van 28 april 2004.
23. Regeling examenprogramma's landbouw en landbouw-breed vmbo, 9 september 2004, TRCJZ/2004/5209 (Staatscourant nr. 181 van 22 september 2004)
24. Wijziging regeling examenprogramma's landbouw en landbouw-breed vmbo, 9 september 2004, TRCJZ/2004/5210 (Staatscourant nr. 181 van 22 september 2004)
25. Regeling Kaders cspe KB 2006 vmbo, VO/OK/2005/25710 van 29 juni 2005, Gele katern nr. 12 van 13 juli 2005.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

11.5 Regelingen van de CEVO

26. Aanwijzing exameneenheden centrale examens beroepsgerichte programma's vmbo 2006 en 2007 en cspe 2005, CEVO-04-0108 van 16 april 2004, Gele katern nr. 8b van 28 april 2004
27. Aanwijzing exameneenheden centrale examens vmbo-groen 2006 en 2007 en cspe 2005, 14 september 2004, CEVO-04-919 (Gele katern nr. 15 van 29 september 2004)
28. Aanwijzing exameneenheden centrale examens algemene vakken voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) 2006 en 2007, CEVO-03/449 van 19 augustus 2003, Gele katern nr. 19 van 10 september 2003
29. Regeling toegestane hulpmiddelen 2005 CEVO-04/0228, Gele katern nr. 8a van 28 april 2004
30. Regeling beoordeling centraal examen, CEVO-02-806 van 17 juni 2002, Gele katern nr. 18 van 31 juli 2002.
31. Regeling centraal examen 2006, CEVO-04-0700 van 17 juni 2004, Gele katern nr 11/12 van 7 juli 2004.
32. Correctie op het rooster voor het centraal examen 2005, en wijziging rooster centraal examen 2006, CEVO-04-1247 van 23 december 2004, Gele katern nr. 1 van 26 januari 2005.
33. Centrale examens met computergebruik in het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (theoretische – en gemengde leerweg), havo en vwo in 2006 – 2007, CEVO-05-1248 van 25 februari 2005, Gele katern nr. 4 van 9 maart 2005.
34. Regeling Examencondities cspe KB 2006, CEVO-05-559 van 4 juli 2005, Gele katern nr. 12 van 13 juli 2005.

11.6 Toegestane hulpmiddelen bij de centrale examens.

In Gele katern 2004 nr 8a is de Regeling toegestane hulpmiddelen 2005 gepubliceerd. In aanvulling op deze publicatie:

- a. woordenboek bij Nederlands havo en vwo
Bij Nederlands havo en vwo is een verklarend woordenboek Nederlands toegestaan; eendelig en niet digitaal.
- b. woordenboek bij examens Fries
Bij het centraal examen Fries (alle schooltypen) is (sinds het centraal examen 2005) een eendelig woordenboek toegestaan dat Fries-Nederlands bevat. Aanwezigheid van een gedeelte Nederlands-Fries in dezelfde band is geen bezwaar.
- c. woordenboek Nederlands-vreemde taal bij Frans KB en Engels GTL
Het nieuwe computerexamen KB Frans bevat ook schrijfvaardigheidsoopdrachten. Daarom is net als bij Engels GL/TL bij Frans KB een woordenboek vanuit het Nederlands naar de vreemde taal toegestaan, ook als dit een afzonderlijk deel is.
- d. woordenboek bij Grieks
Bij Grieks is het vanaf CE 2005 toegestaan het woordenboek van Ch. Hupperts te gebruiken inclusief het hierin opgenomen grammatica-overzicht en de alfabetische werkwoordenlijst. Ook is het toegestaan dit grammatica-overzicht en deze alfabetische werkwoordenlijst (als los boekje uitgegeven onder de naam Compendium) naast een ander Grieks woordenboek te gebruiken.
- e. toegestane grafische rekenmachines
De meest recente toegestane grafische rekenmachines zijn:
 - o Casio CFX-9850Gplus en CFX-9850GBplus
 - o Hewlett Packard 38G of 39G+
 - o Sharp EL 9600, EL 9650 en EL 9900
 - o Texas Instruments 83, 83 plus, 84 of 84 plus silver edition

Oudere typen zijn ook toegestaan maar de kans bestaat dat sommige examenopgaven daarmee niet of minder goed te maken zijn. In de Regeling Toegestane hulpmiddelen 2005 is

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

- aangegeven bij welke vakken dit hulpmiddel is toegestaan; de kandidaat mag maar één apparaat ter beschikking hebben.
- f. toegestane atlassen
Alleen de papieren versie van Grote Bosatlas, 51e of 52e druk
Toegestaan bij aardrijkskunde havo en vwo, niet bij aardrijkskunde vmbo.
- g. informatieboeken natuurwetenschappelijke vakken:
- BINAS voor vwo en havo, (natuurkunde, scheikunde, biologie vwo en havo):
 - havo: alleen de 5e druk
 - vwo: de 4e of 5e druk
 - BioData, 1e of 2e druk (biologie vwo en havo)
 - BINAS vmbo basis, informatieboek NaSk1 (ISBN 90.01.89.37.91), (BB NaSk1)
 - BINAS vmbo kgt, informatieboek voor NaSk1 en NaSk 2 (ISBN 90.01.89.37.83), voor KB/GL/TL NaSk1 en NaSk2
- Ook hier maar één informatieboek per kandidaat (dus bij biologie havo of vwo niet twee drukken of Biodata plus BINAS)
- h. informatieboek landbouw
Opzoekboek Groen (Ontwikkelcentrum, Ede, artikelcode 21062) , voor de landbouw-differentiaties Groene ruimte, Plantenteelt, Bloembinden en -schikken.
- i. formulekaart wiskunde
Bij alle centrale examens wiskunde in havo en vwo is de formulekaart toegestaan. In plaats van de formulekaart mag ook Wisforta worden gebruikt. De bij de Septembermededeling 2004 gepubliceerde formulekaart vwo bevatte een aantal onvolkomenheden, daarom volgt staat in de Septembermededeling op www.eindexamen.nl een gewijzigde kaart vwo.
- j. basispakket hulpmiddelen voor alle examens
Bij alle examens geldt als hulpmiddel het basispakket hulpmiddelen, dat o.m. een niet-grafische rekenmachine en enkele kleurpotloden bevat (zie de Regeling Toegestane hulpmiddelen 2005).

III. Mededelingen per schoolsoort en per vak

Als een vak in dit overzicht niet is opgenomen, zijn voor dit vak bij het examen 2006 geen specifieke bijzonderheden te melden.

III.1 Vakmededelingen vwo

III.1.1 Nederlands

Met ingang van het centraal examen 2006 is ook bij havo en vwo Nederlands een eindelijk verklarend Nederlands woordenboek toegestaan. Het examen wijkt in zijn opzet niet af van de examens van voorgaande jaren en gaat niet uit van een andere woordenschat dan voorheen. Met ingang van het examen Nederlands 2006 geldt bij de samenvatting voor de aftrek voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik de volgende regel:

De aftrek voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik in de samenvatting bedraagt maximaal 4 scorepunten. Onder incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik moet worden verstaan: fouten tegen de regels voor interpunctie, voor het gebruik van hoofdletters, voor zinsbouw, voor spelling, voor woordgebruik en voor woordvolgorde.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

Deze aftrekregeling dient als volgt te worden toegepast:

- voor fouten tegen de regels voor interpunctie:
 - 1 fout of 2 fouten -0
 - 3 of meer fouten -1
- voor fouten tegen de regels voor de overige categorieën:
 - 1 fout of 2 fouten -1
 - 3 of 4 fouten -2
 - 5 of 6 fouten -3
 - 7 of meer fouten -4

Fouten die herhaald worden, moeten gerekend worden als afzonderlijke fouten.

III.1.2 Fries

Bij het centraal examen Fries (alle schooltypen) is (sinds het centraal examen 2005) een eendelig woordenboek toegestaan dat Fries-Nederlands bevat. Aanwezigheid van een gedeelte Nederlands-Fries in dezelfde band is geen bezwaar.

III.1.3 Latijn en Grieks

- a. Thema's centraal examen klassieke taal en letterkunde 2006, *kenmerk*: VO/OK-2004/9565; Gele katern 2004, nr. 6, p. 22 t/m 35, 26 april 2004:
 - Griekse taal en letterkunde: epiek, kernauteur Homerus
 - Latijnse taal en letterkunde: geschiedschrijving, kernauteur: Livius
- b. Minimumtaaleisen: De eisen die met ingang van 2004 gelden zijn in november 2002 bekendgemaakt. Ze staan op **www.eindexamen.nl**.
- c. Bij Grieks is het vanaf CE 2005 toegestaan het woordenboek van Ch. Hupperts te gebruiken inclusief het hierin opgenomen grammatica-overzicht en de alfabetische werkwoordenlijst. Ook is het toegestaan dit grammatica-overzicht en deze alfabetische werkwoordenlijst (als los boekje uitgegeven onder de naam Compendium) naast een ander Grieks woordenboek te gebruiken.

III.1.4 Moderne vreemde talen

Over Eindterm 1 (*De kandidaat kan aangeven of een tekst, gegeven een bepaalde informatiebehoefte, relevante informatie bevat, en zo ja, welke*) kan, zoals in vorige jaren gebruikelijk, een afzonderlijke tekst worden aangeboden. Het is echter ook mogelijk dat eindterm-1-opgaven niet separaat maar in combinatie met opgaven gericht op andere eindtermen bij een tekst worden getoetst.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.1.5 Geschiedenis

De domeinen waarover in 2006 centraal wordt geëxamineerd, zijn vermeld in regeling VO/BOB-2002/23575, Gele katern 2002, nr. 18, p. 76, 25 juli 2002
Stofomschrijvingen van de thema's:

- a. "Dekolonisatie en koude oorlog in Vietnam", Gele katern 6, 12 maart 2003
- b. "Van kind tot burger" : volksoopvoeding in Nederland (1780-1920). Gele katern nr 11/12, 7 juli 2004.

III.1.6 Aardrijkskunde

- a. Aanwijzing domeinen centraal examen aardrijkskunde vwo en havo 2002 tot en met 2007 - 2008 Uitleg Gele katern nr. 9 van 10 april 2002 .
- b. Domeinen in 2006:
 - Actieve Aarde
 - Migratie en Mobiliteit
 - Vervoer en Ruimtelijke Inrichting
- c. Bij het examen is een atlas nodig. Toegestaan is de Grote Bosatlas, 51e druk, inclusief de basisstatistiek en het extra materiaal voor de tweede fase. Eveneens toegestaan is de 52e druk (alleen de papieren versie).
- d. Voor het vak aardrijkskunde is een explicitering van de domeinen van het centraal examen gemaakt, ingaande (vwo) 2005 en (havo) 2004. Deze is in november 2002 aan de scholen voor vwo en havo toegezonden, en staat ook op www.eindexamen.nl.

III.1.7 Wiskunde A, wiskunde B

Bij alle centrale examens wiskunde in havo en vwo is de formulekaart toegestaan. In plaats van de formulekaart mag ook Wisforta worden gebruikt. De bij de Septembermededeling 2004 gepubliceerde formulekaart vwo bevatte een aantal onvolkomenheden, daarom staat in de Septembermededeling op www.eindexamen.nl een gecorrigeerde kaart vwo.

III.1.8 Scheikunde

- a. Naamgeving van organische en anorganische stoffen, CEVO 87.205 van 25 augustus 1987.
- b. Correctievoorschriften met betrekking tot evenwichtsvoorwaarde en gebroken coëfficiënten, Gele katern nr. 23 van 2 oktober 1991.
- c. Bij de examens 2001 is gebleken dat onduidelijkheid bestaat over de reikwijdte van eindterm 194. In de septembermededeling van 2001 (nog te raadplegen via www.eindexamen.nl) staat hoe deze eindterm op het c.e. wordt bevraagd.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.1.9 Biologie

Voor het vwo-examen biologie in 2006 zijn (net als in 2005) subdomein C1 (Levenscyclus en erfelijke informatie) en subdomein C2 (Levenscyclus van de mens) uitgesloten. Eindterm 176 en de eindtermen van subdomein C3 (Levenscyclus van cellen) en E2 (Ontstaan en handhaving van verscheidenheid) zijn echter uitdrukkelijk niet uitgesloten. Voor een goede realisering van deze eindtermen moet de leerling bekend zijn met daartoe vereiste basisbegrippen van de genetica. Ook zijn de eindtermen 198 t/m 201 niet uitgesloten; de kandidaat dient inzicht te hebben in de wijze waarop hormonen de voortplanting reguleren.

III.1.10 Maatschappijleer

De twee domeinen die naast het domein Politieke besluitvorming in 2006 (en 2005 en 2007) uit de domeinen C tot en met H in het centraal examen maatschappijleer vwo worden geëxamineerd, zijn domein E **Mens en werk** en domein C **Massamedia**. De toelichting op domein C Massamedia is geheel vernieuwd, te raadplegen via www.eindexamen.nl, en wordt ook als papieren document aan de scholen gezonden. De niet gewijzigde toelichting op domein E is eveneens via www.eindexamen.nl te raadplegen.

Daarnaast worden op het centraal examen bepaalde vaardigheden, de benaderingswijze van het vak en de basisbegrippen getoetst. Ook kunnen op het examen vragen aan bod komen die een beroep doen op (kennis van) onderzoeksvaardigheden.

Zie ook Thema's en domeinen centraal examen maatschappijleer havo 2005/2006 en vwo 2005/2006/2007: VO/BOB-2002/23003, 31 juli 2002, Gele katern 2002, nr. 18, p. 74 en 75

III.1.11 CKV2 en CKV3.

- a. Regelingen:
- Onderwerpen van het centraal examen culturele en kunstzinnige vorming 2, VO/BOB-1999/25465, Gele katern 18a van 7 juli 1999
 - Verplichting CKV2,3 en examen CKV2 in 2001 en volgende jaren, VO/BOB/2000/24871 van 7 september 2000, Gele katern nr. 21 van 20 september 2000.
 - *Regeling centraal examen 2006, CEVO-04-0700 24 juni 2004 Gele katern 2004, nr. 11/12, p. 30 t/m 56*
- b. Ontvangstdata toetsen per aangetekende post:
- 22 maart 2006, toetsen 1e afnametijdstip (havo en vwo)
 - 12 april 2006, toetsen 2e afnametijdstip (havo en vwo)
- c. Examendata CKV-2 in 2006
- havo: woensdag 29 maart en Woensdag 26 april 2006, van 9 tot 12 uur.
 - vwo: donderdag 30 maart en donderdag 27 april 2006, van 9 tot 12 uur
- d. Publicatie normering
- 11 april vanaf 17.00 uur, N-term eerste afname (havo en vwo)
 - 28 april vanaf 17.00 uur, N-term tweede afname (havo en vwo)
- De normen worden gepubliceerd op www.citogroep.nl. Als er geen bijzonderheden zijn is de norm voor de toets voor de tweede afname gelijk aan de norm voor de toets voor de eerste afname.
- e. Systeemeisen.
- Een computer met een kloksnelheid minimaal 450 MHz, en verder een geluidskaart, koptelefoon en een Cd-romspeler minimaal 24x. De handleiding voor de afname van

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

het examen CKV2 staat op de CD-ROM. De handleiding wordt ook op www.cevo.nl geplaatst. Bij een lagere snelheid van de CD-ROM-speler kunnen de examenbestanden ook naar de harde schijf van de leerlingcomputer worden gekopieerd. N.B. het ruime gebruik van multimedia leidt tot een grote benodigde snelheid van data-overdracht. Afname via een netwerk (bijvoorbeeld een terminal server systeem) is daardoor niet mogelijk.

III.1.12 Muziek

Eindexamenprogramma, Gele katern nr. 4 van 31 januari 1990.

III.1.13 Tekenen, handenarbeid, textiele werkvormen

- a. Examenprogramma: Uitleg OenW-Regelingen nr. 14 van 2 juni 1993
- b. Thema beeldende vakken vwo centraal examen 2006 (zie Gele katern 9 van 1 juni 2005): Utopia. Het thema is uitgewerkt in de bundel 'De gedroomde wereld. Utopische ideeën in kunst en architectuur.', verkrijgbaar bij de Citogroep: <http://winkelvo.citogroep.nl> of bij klantenservice@citogroep.nl .
- c. Artikelnummer 58649, prijs € 13,50.

III.1.14 Filosofie

Onderwerpen en eindtermen filosofie centraal examen havo en vwo 2004 en 2005, VO/BOB/2002/56626 ,Gele katern 6 van 22 januari 2003.. Deze regeling is op grond van regeling CEVO-04-0700, Gele katern 2004, nr. 11/12 van 24 juni 2004, verlengd (voor vwo tot 2007) Ook bij het centraal examen 2006 is daarom het onderwerp 'Deugdethiek'. Geadviseerde literatuur: *Deugdelijk Leven, P. van Tongeren, uitgeverij SUN, ISBN 9058751120.*

III.2 Vakmededelingen havo

III.2.1 Nederlands

Met ingang van het centraal examen 2006 is ook bij havo en vwo Nederlands een eindelijk verklarend Nederlands woordenboek toegestaan. Het examen wijkt in zijn opzet niet af van de examens van voorgaande jaren en gaat niet uit van een andere woordenschat dan voorheen.

Met ingang van het examen Nederlands 2006 geldt bij de samenvatting voor de aftrek voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik de volgende regel:

De aftrek voor incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik in de samenvatting bedraagt maximaal 4 scorepunten. Onder incorrecte formuleringen en onjuist taalgebruik moet worden verstaan: fouten tegen de regels voor interpunctie, voor het gebruik van hoofdletters, voor zinsbouw, voor spelling, voor woordgebruik en voor woordvolgorde.

Deze aftrekregeling dient als volgt te worden toegepast:

- Voor fouten tegen de regels voor interpunctie:
 - o 1 fout of 2 fouten -0
 - o 3 of meer fouten -1
- Voor fouten tegen de regels voor de overige categorieën:

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

- o 1 of 2 fouten -1
- o 3 of 4 fouten -2
- o 5 of 6 fouten -3
- o 7 of meer fouten -4

Fouten die herhaald worden, moeten gerekend worden als afzonderlijke fouten.

III.2.2 Fries

Zie Fries vwo (III.1.2)

III.2.3 Moderne vreemde talen

Zie moderne vreemde talen vwo (III.1.4) over de vragen m.b.t. eindterm 1

III.2.4 Geschiedenis

De domeinen waarover in 2006 centraal wordt geëxamineerd zijn vermeld in regeling VO/BOB-2002/23575, 25 juli 2002, Gele katern 2002, nr. 18, p. 76
De stofomschrijving van Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam is gepubliceerd in Gele katern 6 van 12 maart 2003. In deze stofomschrijving zijn in het Gele katern, ook in de downloadversie op www.cfi.nl, enkele mogelijk verwarrende typografische fouten gesloten. De uitsluitend voor het vwo bedoelde passages zijn cursief gedrukt. En dat is op twee plaatsen misgelopen:

1. Blz. 26 in het Gele Katern van de Uitleg. Na paragraaf 1.3 (4. Azië raakt bij de Koude Oorlog betrokken), in paragraaf 1.4 dus, moet het cursieve gedeelte doorlopen van "besloot tot en met in Zuid-Korea gestationeerd" (op de volgende bladzijde).
2. Blz. 34 en 35 in het Gele Katern van de Uitleg. In hoofdstuk 7 is alleen de laatste paragraaf (7.4) uitsluitend voor het vwo bedoeld, de asterisk bij de andere paragrafen en de opmerking daarover, dienen te worden geschrapt

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.2.5 Aardrijkskunde

- a. Aanwijzing domein centraal examen aardrijkskunde vwo en havo, 2002-2007/8 , VO/BOB-2002-6495 van 6 maart 2002, Uitleg Gele katern nr 9 van 10 april 2002.
- b. Domeinen in 2006:
 - natuur en milieu
 - politiek en ruimte
- c. Bij het examen is een atlas nodig. Toegestaan is de Grote Bosatlas, 51e druk, inclusief de basisstatistiek en het extra materiaal voor de tweede fase, of de 52e druk (papieren versie)
- d. Voor het vak aardrijkskunde is een explicitering van de domeinen van het centraal examen gemaakt, ingaande (vwo) 2005 en (havo) 2004. Deze is in november 2002 aan de scholen voor vwo en havo toegezonden en staat op www.eindexamen.nl
- e. De school kan kiezen voor een geheel papieren examen of voor een examen met computertoepassing. Anders dan voorgaande jaren bevat het examen met computertoepassing in 2006 geen *remote sensing* opgaven

III.2.6 Wiskunde A1,2

Het examen wiskunde A1,2 havo wordt in 2006 (net als in 2005) gezet in een grotere letter (punt 11). Grootschrift van wiskunde A1,2 havo kan niet worden besteld, de school mag het examen wel zelf vergroten met behulp van de eveneens geleverde PDF.

III.2.7 Natuurkunde

- a. Voor natuurkunde 1 is aangewezen als subdomein waarover het c.e. zich *niet* uitstrekt: van Domein C, Beeld en geluid, Subdomein C1, Beeld en geluid waarnemen (22-27)
- b. Voor natuurkunde 1,2 is aangewezen als subdomein waarover het c.e. zich *niet* uitstrekt: van Domein C, Beeld en geluid, Subdomein C2, Eigentrillingen en golven (28-33). Naar aanleiding van vragen hierover: C1 is alleen uitgesloten van natuurkunde 1. Op het c.e. van natuurkunde 1,2 kunnen wel vragen gesteld worden die op dit subdomein betrekking hebben.

III.2.8 Biologie

Voor het centraal examen 2006 zijn de subdomeinen B3 (cellen van planten en dieren), C3 (deling, groei en ontwikkeling van cellen) en E5 (regeling van lichaamsfuncties bij de mens) uitgesloten.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.2.9 Maatschappijleer

De twee domeinen die naast het domein Politieke besluitvorming in 2006 in het centraal examen maatschappijleer havo worden geëxamineerd, zijn domein E **Mens en werk** en domein C **Massamedia**. De toelichting op domein C Massamedia is geheel vernieuwd, te raadplegen in de Septembermededeling op www.eindexamen.nl, en wordt ook als papieren document aan de scholen gezonden. Deze vernieuwde toelichting is noodzakelijk voor het centraal examen 2006 (en volgende jaren). De niet gewijzigde toelichting op domein E staat eveneens in de Septembermededeling op www.eindexamen.nl. Daarnaast worden op het centraal examen bepaalde vaardigheden, de benaderingswijze van het vak en de basisbegrippen getoetst. Zie ook Thema's en domeinen centraal examen maatschappijleer havo 2005/2006 en vwo 2005/2006/2007: VO/BOB-2002/23003 , 31 juli 2002, Gele katern 2002, nr. 18, p. 74 en 75

III.2.10 Filosofie

- a. Onderwerpen en eindtermen filosofie centraal examen havo en vwo 2004 en 2005, VO/BOB/2002/56626 ,Gele katern 6 van 22 januari 2003.. Deze regeling is op grond van regeling CEVO-04-0700, Gele katern 2004, nr. 11/12 van 24 juni 2004, verlengd (voor havo tot 2006) Ook bij het centraal examen 2006 is daarom het onderwerp 'Mens en Machine'
- b. Geadviseerde literatuur: Mens-Machine, M. Liefers, uitgeverij Boom, ISBN 9053528806.

III.2.11 Muziek

Programma vastgesteld: 10 oktober 1978, kenmerk VO/AV/J-663.839.
Gepubliceerd: circulaire d.d.18 augustus 1982, kenmerk VO/AVO 82-30.
Datum van inwerkingtreding: 1 augustus 1978.

III.2.12 Tekenen, handenarbeid en textiele werkvormen.

- a. Examenprogramma: Vastgesteld: 18 augustus 1982.
- b. Circulaire van 18 augustus 1982, kenmerk C820278 VO/AVO 82-30
- c. Sinds 2003 hebben deze vakken hetzelfde centraal examen. Er zijn dus geen specifieke delen meer voor tekenen, handenarbeid en textiele werkvormen.
- d. Het centraal examen heeft betrekking op de periode van het Romaans tot heden, met nadruk op de periode vanaf 1850. Kunst, architectuur en vormgeving van het neoclassicisme tot heden komen derhalve in het examen aan de orde. In het examen 2006 zal uit de periode vóór 1850 aandacht worden besteed aan de Middeleeuwen. Het centraal examen 2006 is gericht op het fantastische in de kunst.

III.2.13 CKV 2 en 3

zie vwo CKV2 en 3

III.3 Vmbo algemene vakken**III.3.1 Algemene opmerkingen**

De exameneenheden die in het centraal examen worden getoetst, staan in de regeling Aanwijzing exameneenheden centrale examens algemene vakken voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) 2006 en 2007, CEVO-03/449 van 19 augustus 2003, Gele katern nr. 19 van 10 september 2003.

III.3.2 Nederlands

- a. Bij het centraal examen Nederlands in alle leerwegen vmbo is het gebruik van een woordenboek toegestaan.
- b. De tweede correctie strekt zich alleen uit over het leesvaardigheids gedeelte van het examen. De score voor het schrijfvaardigheids gedeelte wordt vastgesteld door de examinerator. Wel wordt het gehele examenwerk aan de tweede corrector gezonden. De samenvattingsopdracht valt onder tekstbegrip en heeft tweede correctie.
- c. Gelet op de reacties uit het onderwijsveld zal in 2006 de omvang van de examens GL/TL en KB in vergelijking met 2005 beperkt worden. In plaats van twee schrijfopdrachten zoals in de examens van 2005 zal bij GT/TL en KB nu één grotere schrijfopdracht (zoals een brief of een artikel) worden voorgelegd.
- d. Het examen GL/TL Nederlands bestaat in 2006 uit de volgende onderdelen:
 - twee teksten met tekstbegripvragen
 - een samenvattingsopdracht
 - een advertentie met vragen naar beeld en opmaak
 - een schrijfopdracht.
- e. Het examen KB Nederlands bestaat in 2006 uit de volgende onderdelen:
 - een opgave voor zoekend lezen
 - een samenvattingsopdracht
 - twee teksten met tekstbegripvragen
 - een advertentie met vragen naar beeld en opmaak
 - een schrijfopdracht.
- f. Het examen BB Nederlands bestaat in 2006 uit de volgende opdrachten:
 - twee of drie teksten met tekstbegripvragen
 - een advertentie
 - een schrijfopdracht.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.3.3 Fries

Zie Fries vwo (I.1.2) voor het woordenboek

III.3.4 Moderne vreemde talen

- a. Frans BB én Frans KB: Voor de afname van het examen is een computer nodig, met geluid (en koptelefoon). Er is geen papieren versie van de opgaven. Kandidaten beantwoorden de vragen op papier in een daartoe verstrekte uitwerkbijlage.
- b. Met ingang van het centraal examen 2006 hebben Turks, Arabisch en Spaans niet alleen bij GL en TL een centraal examen maar ook bij BB en KB. Deelname aan het centraal examen voor deze vakken is bij BB en KB in 2006 mogelijk maar voor scholen nog niet verplicht. Zie de toelichting in de Septembermededeling op www.eindexamen.nl waarin ook is vermeld hoe om te gaan met het formulier opgave examenkandidaten van de IB-Groep

III.3.5 Geschiedenis

Bij de eindtermen van de exameneenheden zijn toelichtingen gemaakt. Deze zijn bij het centraal examen 2006 van toepassing en zijn gepubliceerd op www.eindexamen.nl

III.3.6 Aardrijkskunde

Bij de eindtermen van de exameneenheden zijn toelichtingen gemaakt. Deze zijn bij het centraal examen 2006 van toepassing en zijn gepubliceerd op www.eindexamen.nl

III.3.7 Wiskunde

Het examen wiskunde GL/TL wordt net als in 2005 in een iets grotere letter gezet dan de andere examens (punt 11). Als voor een kandidaat met een visuele of een leeshandicap een grotere letter dan punt 11 nodig is, dient de school zelf voor vergroting te zorgen aan de hand van de eveneens geleverde PDF.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.3.8 Natuur- en scheikunde 1

Naar aanleiding van vragen wordt het volgende opgemerkt: De lijst in K/3 met formules en woordformules bepaalt welke formules in het centraal examen gehanteerd kunnen worden. Als een begrip nader wordt uitgewerkt in een exameneenheid die in 2006 niet centraal wordt geëxamineerd, dan kan de bij dat begrip horende formule in het examen op grond van K/3 een rol spelen. In het examen 2006 horen de exameneenheden "K/4 Stoffen en materialen in huis" en "K/6 Verbranden en verwarmen" niet tot de exameneenheden waarover bij het CE wordt gevraagd. In deze exameneenheden worden begrippen als dichtheid en rendement, bewegingsenergie en zwaarte-energie nader uitgewerkt, terwijl die begrippen wel zijn opgenomen in "K/3 Leervaardigheden". Dat betekent dat daar wel over kan worden gevraagd. Zie voorbeelden link J

III.3.9 Economie

Voor GL en TL geldt: aan de stof voor het centraal examen is sinds 2005 toegevoegd exameneenheid K6 (Overheid en Bestuur). De stof van het verrijksdeel (V1) dat al deel uitmaakte van het centraal examen, omvatte al de inhoud van K6. Door de uitbreiding met K6 wordt dan ook de examenstof feitelijk niet uitgebreid.

III.3.10 Maatschappijleer 2

Bij de eindtermen van de exameneenheden zijn toelichtingen gemaakt. Deze zijn bij het centraal examen 2006 van toepassing en zijn gepubliceerd op www.eindexamen.nl

III.3.11..Kunstvakken 2: muziek

De explicitering van de stof voor het centraal examen staat in de Septembermededeling op www.eindexamen.nl

Met ingang van het centraal examen 2006 is het centraal examen muziek vmbo een beeldschermexamen, waarbij de kandidaten de examenopgaven en de bronnen zoals audiofragmenten, videofragmenten, afbeeldingen en muziekvoorbeelden (grafische en traditionele notatie) op het beeldscherm gepresenteerd krijgen.

De kandidaten beantwoorden de vragen op papier in een daartoe verstrekte uitwerkbijlage.

Om de kandidaten 2006 te kunnen voorbereiden op deze nieuwe wijze van examineren, ontvangen de scholen met kandidaten in 2005 in het begin van het schooljaar 2005 - 2006 voorbeeldopgaven.

Het pakket bestaat uit:

- cd-rom met opgaven en bronnen
- uitwerkbijlage
- antwoordmodel
- handleiding.

Scholen die ook in 2005 kandidaten voor het centraal examen muziek hadden, krijgen het pakket automatisch toegezonden.

Scholen die in 2006 voor het eerst examenkandidaten muziek vmbo hebben, kunnen het pakket per e-mail aanvragen via Citogroep: hardy.vanblitterswijk@cito.nl

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

Voor de afname is per kandidaat een computer nodig die minimaal voldoet aan de volgende systeemeisen:

- processor: Pentium II 450 MHz, geheugen 64 Mb
- videokaart: geheugen 16 Mb
- geluidskaart: stereo, 16 bits, 44 kHz
- koptelefoon: aanbevolen wordt een koptelefoon van goede kwaliteit (Sennheiser HD202 of vergelijkbaar)

Verdere informatie over de afname en het kopiëren van de cd-rom op de harde schijf treft u aan in de handleiding bij de voorbeeldopgaven.

III.3.12 Kunstvakken 2: beeldende vakken

De explicitering van de stof voor het centraal examen staat in de "septembermededeling" op www.eindexamen.nl

a. Thema voor CSE en CPE 2006

In 2006 is het thema voor CSE en CPE *Remake* en het kent vier subthema's: *traditie, inspiratie, commentaar en hergebruik*.

Het thema *Remake* impliceert dat de kandidaat – naast de reguliere exameneisen -

- beeldend werk waarin traditie, inspiratie, commentaar en/ of hergebruik een rol spelen, kan analyseren aan de hand van aspecten van de *voorstelling en vormgeving*
- beeldend werk maakt dat gebaseerd is op een voor hem inspirerend oeuvre, of op beeldende wijze commentaar levert op een bestaand kunstwerk.

b. CPE: Data, structuur, beoordeling en exameneisen

Het CPE wordt afgenomen tussen 27 maart en 19 mei, de dag waarop het CSE wordt afgenomen. Omdat het thema van CPE en CSE gelijk is, veronderstelt deelname aan het CSE een grondige kennisname van het CPE. Als een kandidaat wegens ziekte nog niet aan het CPE heeft kunnen deelnemen, verdient het daarom aanbeveling dat deze, na voltooiing van het CPE, het CSE in het tweede tijdvak aflegt. Als een kandidaat op 19 mei al wel grondig kennis heeft gemaakt met het CPE maar het nog niet geheel heeft kunnen voltooien, is deelname aan het CSE eerste tijdvak, en voortgezette afname van het CPE na 19 mei wel verantwoord mogelijk; een en ander ter beoordeling van de directeur. De tijdsduur van het CPE bedraagt 12 klokuren, die de school naar eigen inzicht kan inroosteren. Op de dag van de eerste zitting ontvangen de kandidaten het opgavenboekje. Beoordeling van het CPE vindt plaats door de eigen docent en een mede-examinator benoemd door het bevoegd gezag van de eigen school.

Exameneisen tekenen:

- de kandidaat maakt een tweedimensionaal werkstuk waarbij het subthema *inspiratie* óf het subthema *commentaar* centraal staat.

Exameneisen handenarbeid / textiele Werkvormen:

- de kandidaat maakt een driedimensionaal werkstuk waarbij het subthema *inspiratie* óf het subthema *commentaar* centraal staat.

Exameneisen Audiovisuele Vormgeving:

- De kandidaat kan een sbbg (stilstaand of bewegend beeld en geluid) maken waarbij het subthema *inspiratie* óf het subthema *commentaar* centraal staat.

c. CSE: structuur, beoordeling en exameneisen

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

Het centraal schriftelijk examen is voor de vier disciplines identiek. Het CSE bestaat uit ongeveer 40 vragen, verdeeld over vier blokken die een inhoudelijke relatie met het thema *Remake* hebben.

De tweede correctie van het CSE geschiedt door een externe tweede corrector.

d. Het CSE heeft betrekking op:

- *traditie*: bouwkunst, met name de klassieke architectuur en architectuur die gebruik maakt van klassieke elementen
- *inspiratie*, onder meer aan de hand van schilderijen Pablo Picasso en Andy Warhol en werk van Hugo Kaagman (www.kaagman.nl)
- *commentaar*, onder meer aan de hand van werken van Dadaïsten en het beeld de Venus van Milo en de variaties die er in de twintigste eeuw op zijn gemaakt
- *hergebruik*, onder meer aan de hand van werk van Alessandro Mendini, Droog Design en Tejo Rémy

Een aantal van de objecten en kunstenaars uit het magazine zal, nadrukkelijker dan in voorafgaande jaren, ook in het CSE aan de orde komen (zie hierna)

e. magazine

Ten behoeve van het thema van het centraal examen verschijnt het magazine *Remake*, over *traditie*, *inspiratie*, *commentaar* en *hergebruik* binnen de beeldende kunst. Het magazine wordt tegelijkertijd met de CPE-documenten (medio februari) aan de scholen verstuurd en is voor de beeldende disciplines identiek. Het magazine mag twee weken voor aanvang van het CPE aan de kandidaten worden uitgereikt. Het magazine is een 8 pagina's tellende kleurenbijlage met een toelichting op de subthema's. Daarnaast gaat het in op de werkprocessen van enkele kunstenaars, i.c. Pablo Picasso, Hugo Kaagman en Tejo Rémy. Tot slot is er divers autonoom en toegepast werk opgenomen waarbij een of meerdere subthema's een rol spelen. Een aantal van de objecten en kunstenaars uit het magazine zal, nadrukkelijker dan in voorafgaande jaren, ook in het CSE aan de orde komen.

III.3.13 Dans en drama

De explicitering van de stof voor het centraal examen staat in de Septembermededeling op www.eindexamen.nl

Voor de afname is een computer nodig die minimaal voldoet aan de volgende systeemeisen:

- processor: Pentium III 450 MHz, geheugen 64 Mb
- videokaart: geheugen 16 Mb
- koptelefoon.

Het cse dans en drama bestaat uit een aantal vragenblokken naar aanleiding van voorstellingen. Van één voorstelling ontvangt de school met kandidaten dans en/of drama, in de eerste helft van het schooljaar een registratie op VHS-band of CD-ROM, om de kandidaten vooraf kennis te kunnen laten maken met deze voorstelling. Scholen met examenkandidaten dans en/of drama ontvangen ten behoeve van de afname een handleiding, een CD-ROM en een uitwerkbijlage.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.4 Mededelingen centrale examens beroepsgericht

III.4.1 Algemene opmerkingen

De exameneenheden die in het centraal examen worden getoetst staan in de volgende regelingen:

Aanwijzing exameneenheden centrale examens beroepsgerichte programma's vmbo 2006 en 2007, CEVO-04-0108 van 16 april 2004, Gele katern nr. 8b van 28 april 2004
Aanwijzing exameneenheden centrale examens vmbo-groen 2006 en 2007 2005, 14 september 2004, CEVO-04-919 (Gele katern nr. 15 van 29 september 2004).

Deze regelingen zijn te raadplegen op www.eindexamen.nl.

De opzet van de examens is vergelijkbaar met die van de examens van 2005, met dien verstande dat in 2006 bij KB ook de examenvorm van het cspe voorkomt, waarbij net als bij BB het cse als het ware in het praktijkexamen is geïntegreerd. De examenstof voor het cspe KB is beschreven in het voorlichtingsmateriaal over het cspe KB. Zie ook I.7.1. In het algemeen geldt:

- Eindtermen die noodzakelijk zijn voor de aangewezen exameneenheden, en mogelijk in andere dan deze exameneenheden zijn verworven, kunnen deel uitmaken van de toetsing in de centrale examens.
- Voor praktische eindtermen van de examenprogramma's geldt dat ook de onderliggende theorie geëxamineerd kan worden (in cspe of cse).
- Het cse GL overlapt gedeeltelijk met het cse KB.
- Bij de examens wordt er van uitgegaan dat de kandidaten de standaardhulpmiddelen tijdens de examens bij zich hebben ook al wordt dit niet expliciet herhaald op de opgavenboekjes.

III.4.2 Aanlevering van praktijkexamens 'beroepsgericht': cspe BB en cie/cspe KB

Op drie tijdstippen ontvangt de school een zending met (papieren en/of digitale) examendocumenten.

- eind januari/begin februari: eerste zending van de *Citogroep*
- medio maart tweede zending eveneens van de *Citogroep*
- eveneens medio maart derde zending van de *IB-Groep*

De eerste zending (eind januari/begin februari vanuit de Citogroep) is bestemd voor de examinator die de inhoud kortsluit met de examensecretaris.

Als deze zending op 14 februari nog niet is ontvangen, dient de examensecretaris onverwijld contact op te nemen met de Citogroep, Bedrijfsbureau Unit VO, Postbus 1034, 6801 MG Arnhem, e-mail: vo@citogroep.nl.

Per praktijkexamen bevat de eerste zending twee exemplaren van de volgende examendocumenten:

- examenopgaven, zie ook III.4.7
- evt. bijlagen
- evt. uitwerkbladen
- instructie voor de examinator
- evt. bijzondere materialen (zoals A1- en A3-tekeningen)

Aan de hand van de inhoud van deze envelop kunnen examinator en examensecretaris de organisatie van het praktijkexamen tot in detail afstemmen.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

De tweede zending (medio maart vanuit de Citogroep) bevat:

- een of meer cd-roms met de bestanden bij alle beroepsgerichte praktijkexamens, zie ook III.4.5
 - een handleiding voor het ICT-gebruik, zie ook III.4.4
 - per praktijkexamen: twee (papieren) exemplaren van het correctievoorschrift
- Indien deze zending op 21 maart nog niet ontvangen is, dient de examensecretaris onverwijld contact op te nemen met:

- de Citogroep,
Bedrijfsbureau Unit VO,
Postbus 1034,
6801 MG Arnhem,
e-mail: **vo@citogroep.nl**

Voor anderen dan de examensecretaris en de desbetreffende examinatoren blijven de examendocumenten geheim. Bij digitale examendocumenten kan de systeembeheerder hierop een uitzondering vormen. Deze moet zowel het (vernieuwde) programma voor afname van de minitoetsen als de ICT-toepassingen bij de praktijkexamens tijdig voor aanvang van de examens installeren en uittesten.

De derde zending (medio maart vanuit de IB-Groep) bevat de papieren examendocumenten voor de kandidaten. Deze zending bevat enveloppen met in leerlingenaantal:

- examenopgaven, zie ook III.4.7
- evt. bijlagen
- evt. uitwerkbladen
- evt. bijzondere materialen (zoals A1- en A3-tekeningen)

Bij problemen gelieve de examensecretaris direct contact op te nemen met de IB-Groep, afdeling Examendiensten in Groningen, tel 050 - 5998933).

Los van deze drie zendingen verstuurt het Cito in januari 2006 een nieuwe versie van het programma voor de digitale minitoetsen het cspe met oefenmateriaal (zie ook I.1.8 en III.4.5).

III.4.3 Richtlijnen bij de praktijkexamens: cspe BB en cie/cspe KB

De instructie voor de examinator bevat richtlijnen voor de voorbereiding, de uitvoering en de beoordeling van de praktijkexamens. De richtlijnen voor 2006 komen overeen met die voor 2005 en gelden eveneens voor het cspe KB.

III.4.4 Overzicht onderdelen en ICT in cspe BB, cspe KB en cie KB 2006

Van ieder praktijkexamen 2006 is vanaf 1 december 2005 in de Septembermededeling op **www.eindexamen.nl** een overzicht beschikbaar waarin per onderdeel de tijdsduur, de toegestane hulpmiddelen en (bij het cspe) de plaats van de minitoetsen is vermeld. Bovendien is het ICT-gebruik in dit overzicht opgenomen.

III.4.5 Afname minitoetsen cspe BB en cspe KB

De afname van de digitale minitoetsen geschiedt in 2006 technisch op dezelfde wijze als in 2005. Het programma waarin de toetsen worden afgenomen is vernieuwd. Deze nieuwe versie maakt in de nabije toekomst, maar nog niet in 2006, ook afname via een netwerk mogelijk. In 2006 kan de school nog kiezen voor afname van de minitoetsen op papier. Daartoe worden PDF's (portable document files) van de minitoetsen op de cd-rom(s) bij de tweede zending vanuit Cito (zie III.4.2) aan de school geleverd. Door uitprinten van de PDF kan een papieren minitoets worden afgenomen.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

III.5 Vmbo, informatie per beroepsgericht programma

III.5.1 toegestane hulpmiddelen bij schriftelijke examens

Voertuigetechniek: cse KB en GL (en ook cspe BB en KB): het gebruik van een symbolenboekje is toegestaan.

Plantenteelt, Bloembinden en -schikken, Groene ruimte: Het Opzoekboek Groen (uitg.: Ontwikkelcentrum, Ede, artikelcode 21062) is toegestaan en nodig als hulpmiddel bij het cspe BB, het cse KB en het cse GL van Plantenteelt, Bloembinden en -schikken en Groene ruimte.

III.5.2 Specifieke bijzonderheden afdelingsprogramma Landbouw

Voor de BB-kandidaat bestaat het centraal examen uit één onderdeel: het cspe in één van de vijf vakrichtingen.

Voor de KB-kandidaat bestaat het centraal examen uit de combinatie cse - cie. Het cse KB gaat over de twee door hem gekozen differentiaties (twee vakrichtingen of één vakrichting en één ondersteunend vak).

De cie KB blijft beperkt tot de ene vakrichting van het verrijksdeel.

Een school die de vakrichtingen en/of de ondersteunende vakken van het afdelingsprogramma aanbiedt, kan in 2006 niet kiezen voor het cspe KB.

Het centraal examen voor de GL-leerling bestaat uit één onderdeel: een cse in één van de vijf vakrichtingen.

Het cspe BB en de cie KB plantenteelt kennen twee varianten: open teelten en gesloten teelten.

Het cspe BB en de cie BB dierhouderij en -verzorging kennen eveneens twee varianten: productiedieren en gezelschapsdieren. Voor deze vakrichtingen is er één cse KB en één cse GL.

Bij het afdelingsprogramma landbouw zijn er daardoor geen veranderingen ten opzichte van de examenjaren 2004 en 2005.

III.5.3 Het intrasectorale programma landbouw-breed

Zowel voor de BB- als de KB-kandidaat heeft het centraal examen de vorm van het cspe. De combinatie cie – cse KB landbouw-breed is vanaf 2006 niet meer mogelijk. Een voorbeeld-cspe-KB landbouw-breed maakt deel uit van het voorlichtingsmateriaal over het cspe KB (zie I.1.7).

Het centraal GL-examen landbouw-breed bestaat uitsluitend uit een cse.

III.5.4. Grafimedia BB, KB en GL 2006

Alle scholen met een afdeling Grafische techniek / Grafimedia nemen in 2006 deel aan de experimentele examens Grafimedia. Deze examens hebben in BB, KB én GL dezelfde vorm als het cspe en worden aangeduid als Ispe (landelijk schriftelijk en praktisch examen).

Cito stuurt de experimentele examens Grafimedia 2005 in een afzonderlijke zending aan de Grafimedia-scholen die in 2006 voor het eerst meedoen. Deze examens zijn bedoeld als voorbeeld.

Voor het Ispe BB 2006 bestaat de examenstof uit Printmedia – zeefdruk en is de context een zomertournee van een band, waarvoor allerlei drukwerk moet worden klaargemaakt. Scholen moeten hiervoor per kandidaat van tevoren drie witte T-shirts aanschaffen.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

Voor het Ispe KB bestaat de examenstof uit Audiovisueel en is de context de productie van een introfilmje voor een soap, waarvoor beeld-en geluidsmateriaal op twee DVD's wordt aangeleverd.

Voor het Ispe GL examen bestaat de examenstof uit Multimedia en is de context een Europese hoofdstad, waarvoor een multimedia productie wordt gemaakt; het hiervoor benodigde materiaal wordt op DVD aangeleverd.

III. 5.5 Administratie BB en KB 2006

Bij het cspe BB, de cie KB en het cspe KB wordt een boekhoudprogramma gebruikt. Dit is een uitgebreide versie van het programma dat in 2005 bij het cspe BB gebruikt is. Het wordt aanbevolen om de leerlingen vooraf kennis te laten maken met dit boekhoudprogramma. Het boekhoudprogramma wordt met bijbehorend oefenmateriaal voor het geautomatiseerd boekhouden voor 1 december 2005 toegezonden aan de scholen.

Als het voor scholen niet mogelijk is om cspe BB, cie KB en cspe KB 2006 met het boekhoudprogramma af te nemen, hebben scholen voor elk van deze examens in 2006 nog de beschikking over een papieren examen zonder boekhoudprogramma.

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

IV. Tijdschema van werkzaamheden voor de eindexamens vwo, havo, vmbo, 2005 - 2006

2005 - 2006 Maand	Voor wie	Gebeurtenis
september	alle scholen	Ontvangst van de formulieren opgave aantal examen-kandidaten 2006 vwo, havo en vmbo
september	alle scholen	Ontvangst van de brochure "diploma's en andere waardepapieren".
voor 1 oktober	alle scholen	Aan de inspectie zenden: het examenreglement en het programma van toetsing en afsluiting.
voor 15 oktober	vwo-scholen met examen beeldende vakken (oude stijl)	Opsturen van het formulier opgave aantal examenkandidaten vwo 2006 indien tevens kandidaten worden opgegeven voor het centraal praktisch examen in een van de beeldende vakken
Voor 1 november	alle scholen	Opsturen van de formulieren opgave aantal examenkandidaten 2006 aan Informatie Beheer Groep, het origineel van de formulieren vwo, havo en vmbo <i>N.b. op deze formulieren melden scholen voor vwo en havo ook het aantal kandidaten ckv2</i>
nov/dec	alle scholen	Ontvangst van de terugmeldingsformulieren.
29 november 2005	vwo-scholen met cpe beeldende vakken	Ontvangst opgaven cpe vwo per aangetekende post.
eind januari of begin februari	vmbo BB en KB	Van de Citogroep ontvangt de school de eerste zending voor de praktijkexamens (cspe/cie, zie III.4.2.)
8 maart 2006	vmbo GL en TL	ontvangst cpe beeldende vakken vmbo per aangetekende post
maart	alle scholen	De scholen ontvangen de poolingbrieven 2 ^e correctie van de IB-groep
maart	alle scholen	Maartmededeling over organisatorische zaken, met o.m. de "aangewezen vakken".
Medio maart	Vmbo BB en KB	Van de Citogroep ontvangt de school de tweede zending voor de praktijkexamens (cspe/cie, zie III.4.2.)
13, 14 of 15 maart	vmbo BB en KB	Van de IB-groep, afdeling Examen diensten in Groningen (tel. 050 - 5998933), ontvangt de school de derde zending voor de praktijkexamens cspe/cie (pakketten met de opgaven voor de kandidaten)
wo 22 maart	Havo en vwo	Ontvangst opgaven CKV2 eerste afnametijdstip per aangetekende post
ma 27 maart	Vmbo GL en TL	Start cpe beeldende vakken

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

voor vr 24 maart	alle scholen	Ontvangst van de Citogroep van: CD-rom met het programma WOLF voor het verstrekken van afnamegegevens ten behoeve van de normering en verslaggeving, en instructie voor het verzamelen van de afnamegegevens waarin opgenomen informatie over de Cito-verwerking in 2006
ma 3 april	vmbo BB en KB	Aanvang cspe BB en cie/cspe KB
wo 29 maart	havo	CKV2: eerste afnametijdstip 09.00-12.00
do 30 maart	vwo	CKV2: eerste afnametijdstip 09.00-12.00
do 6 april	Havo en vwo	CKV2: Uiterste datum insturen naar Citogroep van deelscores t.b.v. de normering
wo 12 april	Havo en vwo	CKV2: Ontvangst van de opgaven tweede afnametijdstip (van IBG) per aangetekende post
di 11 april	Havo en vwo	CKV2: publicatie adviesnorm eerste afnametijdstip op www.citogroep.nl
wo 26 april	havo	CKV2: tweede afnametijdstip 09.00-12.00
do 27 april	vwo	CKV2: tweede afnametijdstip 09.00-12.00
vr 28 april	Havo en vwo	CKV2: publicatie normen tweede afnametijdstip op www.citogroep.nl
ma 8, di 9 of wo 10 mei	alle scholen	Ontvangst van de pakketten met examenopgaven voor het centraal schriftelijk examen in het eerste tijdvak. <i>N.B. De pakketten moeten direct door de school in ontvangst worden genomen, gecontroleerd en veilig opgeborgen, ook als de dag van bezorging in een vakantieperiode voor de school valt.</i>
Di 9 of wo 10 mei	alle scholen	Ontvangst per niet-aangetekende post van de erratubladen op de opgaven voor het eerste tijdvak centrale examens.
vr 19 mei	alle scholen	Bij de Informatie Beheer Groep de schoolexamencijfers aanleveren, door middel van het onderwijsnummer en via het beveiligde deel (IPO) van www.ib-groep.nl . De IB-Groep zal scholen tijdig over de procedure voorlichten.
ma 22 mei	alle scholen	Aanvang centraal schriftelijk examen
do 26 mei	Vmbo KB, GL	Uiterste datum inzenden afnamegegevens via WOLF aan Cito: de cse's beroepsgericht (KB en GL) en de cspe (BB en KB) en de cie (KB). <i>NB: voor cspe en cie is de inzendtermijn één week later dan in de publicatie van het rooster was vermeld.</i>
wo 31 mei	Alle scholen	Uiterste datum inzenden afnamegegevens via WOLFI aan Cito: (examens algemene vakken vmbo, alle vakken havo/vwo) van examens die zijn afgenomen t/m 26 mei
vr 2 juni	Vmbo BB, KB	Einddatum eerste tijdvak cspe, cie
vr 2 juni	vmbo BB, KB en GL	Uiterste datum voor opmerkingen over de centrale examens beroepsgerichte programma's in verband met de normering

Datum
28 september 2005
Kenmerk
CEVO-05.726

		door de CEVO in het eerste tijdvak
wo 7 juni	vmbo BB, KB en GL	bekendmaking normering 1 ^e tijdvak beroepsgerichte programma's vmbo om 08.00 uur op www.eindexamen.nl
wo 7 juni	Alle scholen	Uiterste datum inzenden afnamegegevens via WOLF aan Cito: alle schriftelijke examens die zijn afgenomen na 26 mei
wo 7 juni	vmbo BB en KB	begin van het tweede tijdvak voor de cie KB en het cspe BB en KB
wo 7 juni	alle scholen	Uiterste datum voor inzenden opmerkingen over de centrale examens algemene vakken in verband met de normering door de CEVO in het eerste tijdvak.
Ma 12, di 13, of wo 14 juni	alle scholen	Ontvangst van de pakketten met examenopgaven voor het centraal examen tweede tijdvak.
Di 13 of wo 14 juni	alle scholen	Ontvangst van de erratumbladen opgaven voor het tweede tijdvak.
wo 14 juni	vmbo-scholen	Bekendmaking normering 1e tijdvak algemene vakken vmbo, om 08.00 uur
do 15 juni	vwo-havo scholen	Bekendmaking normering 1e tijdvak vwo en havo, om 08.00 u.
ma 19 juni	scholen met een kandidaat in een aangewezen vak	Uiterste datum voor aanmelding aan IBG van de kandidaten voor het tweede tijdvak in een van de aangewezen vakken (tweede tijdvak afgenomen door staatsexamencommissie)
ma 19 juni	alle scholen	Opgave aan de inspectie van: de kandidaten die aan de herkansing deelnemen, met vermelding van het vak waarin examen wordt afgelegd; de kandidaten die bij een of meer zittingen van het eerste tijdvak verhinderd waren aanwezig te zijn en in de gelegenheid worden gesteld in het tweede tijdvak hun examen voort te zetten of te voltooien, de cijfers van het alsnog voltooide s.e. van alle kandidaten die het s.e. niet hebben kunnen voltooien voor het eerste tijdvak.
ma 19 juni-wo 21 juni	vmbo BB/KB en GL/TL	Tweede tijdvak, cse algemene vakken, voor de vakken waarbij dit op school wordt afgenomen
di 20 juni, wo 21 juni	Vwo en havo	Tweede tijdvak voor de vakken waarbij dit op school wordt afgenomen (zie ook vr 23 juni)
wo 21 juni	Vmbo BB en KB	Einddatum 2 ^e tijdvak cspe en cie
vr 23 juni	scholen met een kandidaat in een aangewezen vak	Aangewezen vakken: tweede tijdvak afgenomen door de Staatsexamencommissie
vr 23 juni	Alle schooltypen	Uiterste datum voor inzenden: <ul style="list-style-type: none"> • aan de Citogroep: afnamegegevens tweede tijdvak via WOLF • bij de CEVO: opmerkingen over de centrale examens 2^e tijdvak in verband met de normering door de CEVO
28 juni	Alle scholen	08.00 uur bekendmaking normering tweede tijdvak

Datum

28 september 2005

Kenmerk

CEVO-05.726

ma 10 juli	alle scholen	Uiterste datum voor aanmelden van de kandidaten voor het derde tijdvak, bij de voorzitter van de staatsexamencommissie vwo-havo-mavo. Medio mei ontvangt de school van Examendiensten een set aanmeldingsformulieren per schoolsoort. Aanmeldingen na 10 juli 2006 (datum poststempel) worden niet in behandeling genomen.
vr 15 juli	alle scholen	Zo spoedig mogelijk na de vaststelling van de definitieve uitslag stuurt het bevoegd gezag de examengegevens elektronisch naar de Informatie Beheer Groep. Dit geschiedt door middel van het onderwijsnummer via het beveiligde onderdeel (IPO) van www.ib-groep.nl De IB-Groep informeert scholen ruim op tijd over de te volgen procedure.
ma 14 aug	scholen met een kandidaat in het derde tijdvak	Begin van het derde tijdvak. Data en plaatsen worden na aanmelding bekendgemaakt.